

دو مانع «برنامه جامع گردشگری»

پرستو فخاریانندی اقتصاد: ضعف برنامه‌ریزی همواره یکی از تهدیدهای اصلی توسعه گردشگری کشور بوده است؛ چه برنامه‌ریزی کوتاه مدت و چه بلندمدت. در شرایطی که کارشناسان و فعالان گردشگری تاکید می‌کنند وجود برنامه‌ای بلندمدت و جامع که ضمانت اجرا داشته باشد، نیاز اساسی توسعه همه‌جانبه این بخش اقتصادی کشور است، برای سال‌های متمادی توریسم ایران از چنین برنامه‌ای بی‌بهره بوده است. «برنامه جامع گردشگری ایران» طی این سال‌ها یا در حال تدوین بوده و یا اگر در مقطعی تدوین شده، اجرایی نشده است.

پس از انقلاب، طرح جامع توسعه جهانگردی ایران طی سال‌های ۷۶-۷۳ تدوین شد و در نهایت «برنامه ملی توسعه و مدیریت گردشگری ایران» که ماحصل بازنگری سومین طرح جامع گردشگری بود در خلال سال‌های ۸۱-۷۹ با حمایت شورای عالی ایرانگردی و جهانگردی کشور، برنامه عمران سازمان ملل متحد و سازمان جهانی گردشگری، به‌عنوان مجری انجام مطالعات طرف بین‌المللی، تهیه و تنظیم شد اما به دلایلی از جمله نقص‌های موجود در طرح و همچنین مشکل تحولات ساختاری اجرایی نشد. اگرچه دفتر برنامه‌ریزی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از سال ۱۳۸۳، رفع اشکالات را در دستور کار خود قرار داد، اما بازنگری برنامه تا چندین سال مسکوت ماند. پس از آن، در تیرماه ۹۴ بود که بار دیگر زمزمه‌های تدوین برنامه جامع بالا گرفت؛ حتی چند گروه مشاور نیز برای این کار ورود کردند اما بار دیگر طرح‌ها به در بسته خورد و نام «برنامه جامع گردشگری» تنها به مصاحبه‌ها و سخنرانی‌ها به‌عنوان وعده‌ای همیشگی به گوش می‌رسید. حالا اما شنیده‌ها حاکی از آن است که بار دیگر گروهی در حال تدوین برنامه جامع هستند و این کار چندماهی می‌شود که در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری شروع شده است.

مسیر خروج از بن‌بست

با این همه کارشناسان نگرانند این بررسی‌ها نیز به سرنوشت مطالعات قبلی دچار شود. به باور آنها، دو دلیل اساسی باعث شده تدوین و اجرای «برنامه جامع گردشگری» تاکنون نافرجام باقی بماند؛ نخست آنکه تدوین‌کنندگان برنامه اصولاً متخصصان گردشگری نبوده‌اند و عملاً در تدوین طرح‌ها، مسائل چالشی و همین‌طور ذی‌نفعان گردشگری در نظر گرفته نشده‌اند. از سوی دیگر، در مقام اجرا نیز ضمانت اجرای محکمی پشت این طرح‌ها نبوده و عملی شدن آن را با مشکل روبه‌رو کرده است.

آنها تاکید می‌کنند چنانچه قرار باشد برنامه‌ای اصولی و کاربردی برای گردشگری کشور تدوین شود، در گام نخست باید از توان‌کارشناسی و تجارب متخصصان و فعالان گردشگری و تمامی ذی‌نفعان در این حوزه بهره گرفته و جزئیات توسعه گردشگری کشور لحاظ شود. این کارشناسان البته یادآور می‌شوند که تهدید بعدی در گام اجرایی شدن این طرح بروز پیدا می‌کند. به باور آنها، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از توان اجرایی مناسبی برخوردار نیست و اختیارات اندک این سازمان در بسیاری از موضوعات دیگر نیز بروز پیدا کرده است. این کارشناسان تاکید می‌کنند در چنین شرایطی شاید اصلی‌ترین ضمانت اجرایی برای یک برنامه جامع گردشگری مناسب، دغدغه و عزم جزم تمام دستگاه‌های مرتبط برای توسعه گردشگری باشد.

در شرایطی که درآمدهای نفتی ایران در معرض تهدید قرار گرفته، بسیاری بر این باورند که گردشگری می‌تواند بخشی از این چالش را حل کند با این همه تا زمانی که برنامه‌ای هدفمند برای توسعه این بخش اقتصادی وجود نداشته باشد، چنین ادعایی سازوکار عملی نخواهد داشت. «برنامه جامع گردشگری» این امکان را ایجاد می‌کند که جایگاه همه بخش‌های مرتبط در توسعه توریسم مشخص شود و هرکدام از این بخش‌ها با معین شدن وظایف خود، در یک چشم‌انداز بلندمدت به پیش حرکت کنند؛ رویایی که البته تاکنون محقق نشده است.

منبع: دنیای اقتصاد